

Janusz Grabowski

Małżeństwa Piastów mazowieckich (wybrane zagadnienia)

Rocznik Mazowiecki 24, 9-26

2012

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

Janusz Grabowski

Małżeństwa Piastów mazowieckich (wybrane zagadnienia)

Małżeństwa Piastów mazowieckich, podobnie jak inne współczesne mariaże dynastyczne, wiązały się ściśle z życiem politycznym. W średniowieczu oraz czasach nowożytnych małżeństwa dynastyczne były także narzędziem swoistej gry politycznej w rękach wybitnych władców i polityków: m.in. papieży, cesarzy, królów i książąt¹. Na szczególną uwagę zasługują tu dokonania cesarza Karola IV Luksemburskiego, „wirtuoza polityki małżeńskiej”², a także królów polskich: Władysława Łokietka³ i Kazimierza Wielkiego (który doprowadził m.in. do małżeństwa swego wnuka Kaźka, księcia słupskiego, z Małgorzatą, córką Siemowita III⁴) i Władysława Jagiełły. Z tym ostatnim władcą należy wiązać także – ważne ze względów politycznych – małżeństwa księżniczek mazowieckich w I poł. XV w. Z braku własnego potomstwa król Polski posługiwał się w „polityce małżeńskiej” swoimi siostrzenicami, córkami Siemowita IV i Aleksandry Olgierdówny. Polityka małżeńska Jagiełły zmierzała do osłabienia wpływów krzyżackich na terenie Rzeszy Niemieckiej. Dzięki małżeństwom księżniczek mazowieckich doszło do zawarcia m.in. sojuszu króla polskiego z: Ernestem II Żelaznym z leopoldyńskiej gałęzi Habsburgów⁵, Wilhelmem Bogatym,

---

¹ K. Jasiński, *Powiązania genealogiczne Piastów (Małżeństwa Piastowskie)*, w: idem, *Prace wybrane z nauk pomocniczych historii*, Toruń 1996, s. 129.

² Zob. D. Veldrup, *Zwischen Eherecht und Familienpolitik. Studien zu den dynastischen Heiratsprojekten Karls IV*, Warendorf 1988.

³ K. Jasiński, *Polityka małżeńska Władysława Łokietka*, w: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*, red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski, Toruń 1996, s. 9-28. Władysław Łokietek był inspiratorem m.in. małżeństwa swoich córek: Kunegundy (z Bernardem, księciem świdnickim) i Elżbiety (z królem węgierskim, Karolem Robertem); syna Kazimierza (z Anną, córką wielkiego księcia litewskiego, Giedymina); siostry Eufemii (z Jerzym, księciem halicko-włodzimierskim).

⁴ K. Jasiński, *Zjazd na Mazowszu w kwietniu 1369 r. i jego geneza. Ze studiów nad itinerarium Kazimierza Wielkiego*, w: idem, *Prace wybrane*, s. 277-286.

⁵ Idem, *Przymierze polsko-austriackie w 1412 r. ze szczególnym uwzględnieniem małżeństwa Cymbarki, księżniczki mazowieckiej, z Ernestem Żelaznym, księciem austriackim*, ibidem, s. 228-246.

margrabią Miśni i landgrafem Turynii⁶ oraz z książętami: cieszyńskim (Bolesławem I) i słupskim (Bogusławem IX). Z uwagi na fakt, że Władysław Jagiełło nie dysponował własnym potomstwem (jedyna córka króla ze związku z Anną Cylejską była niepełnoletnia), realizował politykę małżeńską w porozumieniu z dworem plockim lub przynajmniej za jego aprobatą. Nie było to trudne, gdyż córki Siemowita IV i Aleksandry (ukochanej siostry Jagiełły) często przebywały na dworze królewskim w Krakowie, a po zamążpójściu otrzymywały posag od swego wuja. Jagiełło traktował je nawet niekiedy jak własne potomstwo, skoro męża Cymbarki, Ernesta II Żelaznego, nazywał własnym zięciem⁷. Przez małżeństwa swoich siostrzenic król ściślej wiązał ze sobą swego szwagra, Siemowita IV, którego stanowisko w konflikcie polsko-krzyżackim odgrywało znaczną rolę. Już po śmierci Siemowita IV Jagiełło był inicjatorem małżeństwa Marii, córki księcia plockiego, z Bogusławem IX, księciem słupskim. Małżeństwo to miało charakter wybitnie „antykrzyżacki”, gdyż Polska zyskiwała sojusznika, który mógł umożliwić zakonowi łączność lądową z jego gospodarczym i politycznym zapleczem w Rzeszy. Należy także wspomnieć, że również Siemowit IV prowadził politykę małżeńską. Za jego niewątpliwie sprawą, chociaż przy współudziale Barbary Cylejskiej, żony Zygmunta Luksemburskiego, doszło do zawarcia ślubu jego córki Jadwigi z możnowładcą węgierskim, Janem Garą.

Małżeństwa Piastów mazowieckich stanowią tylko nieznaczną część wszystkich mariaży przedstawicieli tej dynastii. W badanym przez nas okresie – tj. od zawartego ślubu Siemowita I z Perejesławą do związku Anny Konradówny ze Stanisławem Odrowążem – zachowały się informacje o 42 małżeństwach na przeszło 330 mariaży Piastów, których doliczył się Kazimierz Jasiński, zaczynając od Mieszka I⁸. Wśród małżeństw mazowieckich dominowały związki z Piastami śląskimi oraz dynastiami ruskimi⁹ i litewskimi¹⁰. Te ostatnie odgrywały szczególnie rolę do czasu zawarcia unii w Krewie, gdyż zabezpieczały granice Mazowsza od najazdów litewskich. Dlatego na 16 małżeństw dynastycznych polsko-litewskich (XIII–XV w.) aż 11 dotyczyło związków mazowiecko-litewskich¹¹. Warto w tym miejscu przypomnieć, że małżeństwo Bolesława II Siemowitowica z Gaudemundą Zofią, córką wielkiego księcia Trojdena, było pierwszym w dynastii piastowskiej mariażem polsko-litewskim. Ślub księcia mazowieckiego z pogańską księżniczką

⁶ Idem, *Polsko-niemieckie powiązania dynastyczne w średniowieczu ze szczególnym uwzględnieniem małżeństw córek Siemowita IV, Cymbarki i Amelii*, w: *ibidem*, s. 257-276.

⁷ O. Halecki, *Zawisza Czarny a łowcy książęce na Litwie i Tyrolu*, „Miesięcznik Heraldyczny”, t. 12, 1933, s. 189: *principe domino Arnesto genero et amico nostro carissimo*.

⁸ K. Jasiński, *Powiązania genealogiczne Piastów...*, op. cit., s. 135.

⁹ A. Szymczakowa, *Księżniczki ruskie w Polsce XIII wieku*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Nauki Humanistyczno-Społeczne”, seria I, z. 29, 1978, s. 25-42; J. Tęgowski, *Kontakty rodzinne dynastów polskich i ruskich w średniowieczu*, w: *Między sobą. Szkice historyczne polsko-ukraińskie*, red. T. Chynczewska Hennel i N. Jakowenko, Lublin 2000, s. 7-36.

¹⁰ G. Błaszczyk, *Małżeństwa dynastyczne polsko-litewskie od XIII do XV wieku*, w: *Profesor Henryk Łowmiański – życie i dzieło. Materiały z sesji naukowej poświęconej dziesiątej rocznicy śmierci Uczzonego (Poznań 7-8 X 1994)*, red. A. Kijas, K. Pietkiewicz, Poznań, s. 98-115.

¹¹ *Ibidem*, s. 114.

traktowano wtedy jako bezprecedensowe wydarzenie, gdyż wiązało się z przekroczeniem pewnego tabu w świecie chrześcijańskim¹².

Nieliczne były koligacje czeskie, mołdawskie, pomorskie i węgierskie. Tylko Eudoksja, córka Konrada I, oraz Cymbarka i Amelia, córki Siemowita IV, wyszły za dynastów niemieckich. Natomiast żaden Piast mazowiecki nie poślubił księżniczki bądź hrabianki niemieckiej. Od XV w. książęta mazowieccy zawierali także związki małżeńskie z kobietami niedynastycznego pochodzenia. Najstarszy syn Janusza I, Janusz Młodszy, poślubił Katarzynę, córkę możnowładcy Spytka z Melsztyna, Kazimierz II Siemowitowic – Małgorzatę, jedynaczkę kasztelana międzyrzeckiego, Wincentego z Szamotuł; Bolesław V – Annę Radzanowską, wojewodziankę bełską; Konrad III Rudy – Annę Radziwiłłównę, córkę Mikołaja, wojewody i kanclerza litewskiego¹³. W tym ostatnim wypadku nie tylko posag żony odegrał ważną rolę, ale przede wszystkim wpływy polityczne teścia, Mikołaja Radziwiłłowicza, jednego z najpotężniejszych magnatów w Wielkim Księstwie Litewskim¹⁴. Niektóre małżeństwa Piastów mazowieckich, zwłaszcza Konrada III Rudego (z Magdaleną Stawrotówną i nieznaną z imienia córką niejakiego Aleksego), spotkały się z dezaprobatą współczesnych i były przejawem lekkomyślności oraz kaprysu księcia mazowieckiego. Nie przeszkodziło to jednak w pobieraniu podatku nadzwyczajnego (swadziebne) z tej okazji na Mazowszu.

Najdłużej trwającym małżeństwem był związek zawarty przez Janusza I (w latach 1371–1373) z Anną Danutą Kiejstutówną. Nawet jeżeli przyjmujemy, że zgon księżniczki litewskiej nastąpił w 1424 r. to i tak małżonkowie przeżyli razem ponad 50 lat. Kolejnym, bardzo długo trwającym małżeństwem był związek Siemowita IV z Aleksandrą Olgierdówną, ukochaną siostrą Jagiełły. Mariaż ten doszedł do skutku na początku 1387 r. i przetrwał do 1426 r., tj. do śmierci księcia 6 stycznia t.r. Razem małżonkowie przeżyli prawie 40 lat. Około 40 lat trwało małżeństwo Konrada I z Agafią, księżniczką ruską, a około 35 – Eufemii Trojdenówny z Kazimierzem, księciem cieszyńskim. Także ponad 30 lat przeżyli razem Trojden I z Marią Juriewną, księżniczką ruską. Wszystkie wymienione małżeństwa należały do udanych i były obdarzone potomstwem. Na uwagę zasługuje również mariaż księżniczki Anny Waclawówny z Henrykiem V Zelaznym. Książę żagański (jak przekazują źródła) zapisał się jako mąż szczególnie kochający swoją żonę i dlatego został obdarzony przydomkiem Kocur¹⁵. Z małżeństwa tego pochodziło 3 synów i 2 córki, w tym Jadwiga, żona króla Kazimierza Wielkiego.

¹² G. Błaszczyk, *Dzieje stosunków polsko-litewskich od czasów najdawniejszych do współczesnych*, t. 1: *Trudne początki*, Poznań 1998, s. 90; A. Teterycz-Puzio, *Książęta mazowieccy wobec państwa litewskiego w XIII wieku – walka czy współpraca?* „Zapiski Historyczne” 2010 (t. 75) z. 1, s. 21.

¹³ J. Grabowski, *Małżeństwa Konrada III Rudego. Ze studiów nad genealogią Piastów mazowieckich*, w: *Klio viae et invia. Opuscula Marco Cetwiński dedicata*, red. A. Odrzywolska-Kidawa, Warszawa 2010, s. 799-808.

¹⁴ K. Pietkiewicz, *Radziwiłł (Radziwiłłowicz) Mikołaj h. Trąby (zm. 1509), kasztelan trocki, wojewoda wileński, kanclerz w. lit.*, PSB, t. 30, 1987, s. 315-316.

¹⁵ *Annales Glogovienses bis z. J. 1493 nebs urkundenlischen Beilagen*, wyd. H. Markgraf, w: *Scriptores rerum Silesiacarum*, t. 10, Breslau 1877, s. 8; J. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich*, Poznań–Wrocław 1998 [2008], s. 53

Najkrócej trwało małżeństwo Kazimierza II z Małgorzatą, córką kasztelana międzyrzeckiego, Wincentego z Szamotuł. Księżę poślubił Małgorzatę 26 VIII 1442 r., a zmarł nagle z powodu zarazy 16 września t.r. Krótkotrwałe były również związki (niedynastyczne) Konrada III z bliżej nieznaną niewiastą, córką niejakiego Aleksego, a także związek jego brata, Bolesława V, z wojewodzianką bełską, Anną Radzanowską. Krótkotrwały był mariaż nieznaney z imienia córki Bolesława II z Władysławem, księciem legnickim (bratem Bolesława III Rozrzutnego). Wspomniany dynasta (po konflikcie z bratem) udał się na Mazowsze, gdzie poślubił dla pieniędzy podstarzałą księżniczkę, a po roztrwonienu posagu opuścił ją¹⁶.

Nie wszystkie małżeństwa Piastów mazowieckich zaowocowały licznym potomstwem. Wynikało to z wczesnych zgonów, zwłaszcza kobiet po porodzie (głównie z powodu rozmaitych komplikacji i gorączki popołożowej) oraz z dużej liczby zgonów noworodków i niemowląt, których przyjście na świat nawet nie zostało odnotowane w ówczesnych dokumentach. Niemniej jednak znamy małżeństwa posiadające liczne potomstwo. Pięciu synów i osiem córek mieli Siemowit IV i Aleksandra. W związku Bolesława IV z Barbarą, córką Aleksandra, księcia kijowskiego, przyszło na świat dziesięcioro dzieci, w tym ośmiu synów i dwie córki. Także dziesięcioro dzieci (pięciu synów i pięć córek) przyszło na świat w długotrwałym małżeństwie Konrada I z Agafią. Ośmioro dzieci (pięciu synów i trzy córki) miał z dwóch żon Siemowit III. Natomiast pięcioro (trzech synów i dwie córki) Bolesław II, również z dwóch żon. Warto odnotować, że także Konrad III miał liczne potomstwo (pięciu synów i dwie-cztery córki). Trzech synów zrodzonych było ze związków pozamałżeńskich. Znamy również małżeństwa piastowskie obdarzone skromnym potomstwem. Konrad II miał tylko jedną córkę Annę. Jedyńcaż Małgorzatę miał również Siemowit V, a jego brat, Władysław I, tylko dwóch synów, zmarłych w młodym wieku. Pozostali bracia Siemowita V i Władysława I nie mieli potomstwa. Dlatego na szczególną uwagę zasługuje małżeństwo Cymbarki z Ernestem II Żelaznym. Wspomniana para małżeńska została obdarzona licznym potomstwem, gdyż w okresie trwającego 12 lat związku, przyszło na świat dziewięcioro dzieci, w tym przyszły cesarz Fryderyk III Habsburg, będący wnukiem Siemowita IV i Aleksandry Olgierdówny¹⁷.

Niewiele informacji zachowało się na temat nieślubnego potomstwa książąt mazowieckich. Wiadomo jedynie o Mikłuszu (Mikołaju), synu Siemowita IV oraz synach Konrada III Rudego, Stanisławie i Wojciechu? (urodzonych ze związku z Dorotą z Warszawy), oraz Hieronimie Łoskim, który był naturalnym synem Konrada III i Anny z Łoskich h. Rogala. Konrad III mógł mieć również co najmniej dwie córki z nieprawego łoża¹⁸.

¹⁶ *Kronika książąt polskich*, wyd. Z. Węcłowski, MPH, t. 3, Lwów 1878, s. 517; K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...* op. cit., s. 36.

¹⁷ Hansmartin Decker-Hauff, *Alexandra von Litauen, die Grossmutter Kaiser Friedrichs des Dritten*, „Adler. Zeitschrift für Genealogie und Heraldik”, 1, 1947–1949, s. 67–84.

¹⁸ Pierwsza z nich była prawdopodobnie siostrą Hieronima (Jarosza) Łoskiego. Natomiast o drugiej pisali ostatnio P.A. Dmochowski, A. Sikorski, *Nieznaną nieślubną córką księcia mazowieckiego Konrada III Rudego*, „Rocznik PTHer.”, n.s., t. 10 (21), 2011, s. 47–64.

Wielu Piastów mazowieckich zmarło w stanie bezzennym. Mam tu na myśli tylko tych książąt, którzy zmarli w wieku sprawnym do zawarcia małżeństwa. Nie założyli rodziny m.in. Siemowit II, Janusz II oraz zmarli młodo: Bolesław III, Kazimierz I, Trojden II, Stanisław I i Janusz III. Niektórym ze wspomnianych książąt przedwczesny zgon w młodym wieku uniemożliwił zawarcie projektowanego już małżeństwa (Stanisław Konradowic), jednak trudno wytłumaczyć bezżenność Siemowita II Bolesławowica, skoro jego młodszy bracia (Trojden I i Waclaw) zawarli związki małżeńskie. Podobnie nie sposób wytłumaczyć postawy Janusza II Bolesławowica, gospodarza państwa, który do końca życia (jak wynika z zachowanych źródeł) nie planował wstąpienia w żaden związek małżeński. Zauważmy, iż po śmierci Bolesława V (1488) przy życiu zostało tylko dwóch książąt mazowieckich, wspomniany Janusz II oraz jego starszy brat Konrad III, który także w tym czasie nie posiadał jeszcze legalnego potomstwa.

Troje książąt zostało biskupami: Aleksander Siemowitowic (trydencki), Kazimierz II (płocki) i Henryk (płocki). Jednak ten ostatni porzucił stan duchowny, poślubiając Ryngallę Kiejstutowną, księżniczkę litewską. Podobnie chciał postąpić Aleksander, biskup trydencki, znany ze słabości do kobiet, jednak stanowcza reakcja jego wuja (króla Władysława Jagiełły) przeszkodziła mu w zrealizowaniu tego czynu¹⁹. Jeżeli chodzi o Piastów mazowieckich, to również niektóre z nich zmarły w młodym wieku i w panieństwie (Aleksandra i Anna córki Siemowita IV oraz Zofia, córka Bolesława IV), inne wstąpiły do klasztoru (Salomea córka Siemowita I i Anna córka Siemowita III).

Tylko jeden Piast, Konrad III Rudy, miał trzy żony (wszystkie pochodzenia niedynastycznego), natomiast po dwie żony mieli Bolesław II i Siemowit III. Ostatni związek Siemowita III zakończył się tragicznie – Anna, księżniczka ziębicka, została uduszona z rozkazu męża, który podejrzewał ją o niewierność małżeńską.

Po ogólnych rozważaniach na temat małżeństw Piastów mazowieckich przejdę do bardziej szczegółowego omówienia niektórych mariaży.

W 2008 r. ukazało się dzieło Kazimierza Jasińskiego *Rodowód Piastów mazowieckich* (wydane już po śmierci tego wybitnego znawcy genealogii dynastycznej), które wymaga nieco korekty i uzupełnień. Praca Jasińskiego została ukończona w 1997 r., ale od tego czasu pojawiły się nowe opracowania i przyczynki poświęcone genealogii dynastycznej²⁰. Moje uwagi i uzupełnienia do mariaży Piastów

¹⁹ Zob. list króla Władysława Jagiełły do księcia Aleksandra (*Codex epistolaris Vitoldi magni ducis Lithuaniae*, wyd., A. Prochaska, Kraków 1882, *Dodatek*, nr 51, s. 1067). Nie wiadomo, czy rzeczywiście Aleksander, będąc biskupem trydenckim, miał zamiar poślubić jakąś kobietę, czy były to tylko plotki i pomówienia, które miały go oczernić w oczach króla, jego wuja i protektora. Uwzględniając liczne skargi mieszkańców Trydentu na księcia Aleksandra, który promował Polaków, jest to możliwe; zob. A. Woś, *Aleksander Mazowiecki – biskup trydencki (1423–1444)*, „*Saeculum Christianum*”, t. 6, 1999, nr 2, s. 27–28.

²⁰ Podaję tylko opracowania dotyczące genealogii Piastów mazowieckich: J. Tęgowski, *Pokwitowanie posagu przez Katarzynę księżniczkę mazowiecką, żonę Michała Zygmuntowicza z 1439 r.*, w: „*Genealogia. Studia i materiały historyczne*” (dalej – „*Genealogia*”), t. 12, 2000, s. 99–101; idem, *Polityczne aspekty małżeństwa księżniczki mazowieckiej Katarzyny Siemowitówny z Michałuszkiem synem Zygmunta Kiejstutowicza*, „*Genealogia*”, t. 13, 2001, s. 39–48; idem, *Testament ostatniego Piasta mazowieckiego*, „*Przegląd Historyczny*”, t. 96, 2005, z. 1, s. 77–90; idem, *Ślub Małgorzaty Siemowitówny z Henrykiem VII księciem Brzegu (przyczynek źródłowy)*, „*Studia Źródłoznawcze*”, t. 45, 2007, s. 41–48; P.A. Dmochowski, A. Sikorski, *Rzekomi Piastowie mazowieccy*, „*Rocznik PTHer*”, n.s., t. 9 (20), 2010, s. 1–28; J. Grabowski, *Małżeństwa Konrada III Rudego...*, op. cit., s. 799–808.

mazowieckich dotyczyć tu będą potomstwa Siemowita IV i Aleksandry Olgierdówny: Jadwigi, Marii i Kazimierza II; Małgorzaty, córki Siemowita V; Bolesława V, syna Bolesława IV oraz Anny, córki Konrada III Rudego.

Jadwiga (urodzona ok. 1392 r.) była najstarszą córką Siemowita IV i Aleksandry Olgierdówny²¹. Imię otrzymała prawdopodobnie na część pierwszej żony swego wuja, królowej Jadwigi Andegaweńskiej. Według węgierskiego historyka Moritza Wertnera²², którego ustalenia przyjął Oswald Balzer²³, jak również Jasiński²⁴, Jadwiga poślubiła na początku 1410 r. Jana Garę, brata palatyna węgierskiego – Mikołaja II²⁵. Chociaż ślub księżniczki mazowieckiej z możnowładcą węgierskim został zawarty przy udziale Barbary, żony Zygmunta Luksemburskiego²⁶, to jednak ważną rolę w tym przedsięwzięciu odegrał również Siemowit IV, który mógł być inspiratorem tego małżeństwa. W dotychczasowej literaturze nie zauważono, że datę tego mariażu potwierdza również list z 19 XII 1409 r., w którym nieznanemu zarządcy infirmerii konwentualnej na zamku w Brodnicy informuje wielkiego mistrza o tym, że wysłał do Siemowita IV sługę z listem i koniem (od najwyższego zwierzchnika Zakonu)²⁷. Posłańcowi udało się dopędzić księcia w drodze na Węgry, w odległości 10 mil na południe od Płocka²⁸. Zachowany list świadczy wyraźnie, że Siemowit IV w drugiej połowie grudnia wybrał się na Węgry na ślub swej córki z Janem Garą. Małżeństwo to miało charakter wybitnie polityczny i należy je rozpatrywać w aspekcie stosunków polsko-węgierskich i mazowiecko-polskich w okresie Wielkiej Wojny z Zakonem. Chociaż Zygmunt Luksemburski zawarł w grudniu 1409 r. przymierze z Krzyżakami, skierowane przeciwko Polsce²⁹, to równocześnie jego żona, Barbara (spokrewniona z królową Anną Cylejską), a zwłaszcza wpływowo rodziny węgierskie dążyły do uniknięcia konfliktu zbrojnego. Ślub Jadwigi z Janem Garą (który później został nadżupanem Temesu i Pożegi) poprawił stosunki nie tylko króla polskiego z Zygmuntem Luksemburskim, ale również z Siemowitem IV. Od początku 1410 r. Siemowit IV i jego żona Aleksandra rozpoczęły intensywne działania polityczne na rzecz zachowania pokoju Polski z zakonem krzyżackim i królestwem Węgier³⁰. W ten proces wpisywała się również mediacyjna rola księcia płockiego podczas

²¹ K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, op. cit., s. 112-113.

²² M. Wertner, *Zur Genealogie der Piasten*, „Der Deutsche Herold. Zeitschrift für Wappen-, Siegel- und Familienkunde”, t. 26, 1895, nr 2, s. 16-18.

²³ O. Balzer, *Genealogia Piastów*, Kraków 1895, s. 495.

²⁴ K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, op. cit., s. 113.

²⁵ *Magyar eletrajzi lexikon*, t. 1, Budapest 1967, s. 569.

²⁶ *Zsigmonkori Okleveltar*, wyd. E. Mállyusz, t. 2, cz. 2 (1407-1410), Budapest 1958, nr 7259.

²⁷ Na wspomniany list po raz pierwszy w literaturze zwrócił uwagę S. Józwiak, *Wywiad i kontrwywiad w państwie zakonu krzyżackiego w Prusach*, Malbork 2004, s. 83; zob. rec. z tej pracy: J. Grabowski, *Potęga służb specjalnych. Rola wywiadu i kontrwywiadu państwa krzyżackiego w Prusach*, „Zapiski Historyczne”, t. 72, 2007, z. 2-3, s. 185-193.

²⁸ S. Józwiak, *Wywiad i kontrwywiad...*, op. cit., s. 83.

²⁹ Z. Nowak, *Polityka Zygmunta Luksemburskiego do roku 1411*, Toruń 1964, s. 97.

³⁰ A. Swieżawski, *Rawskie Księstwo Piastów mazowieckich 1313-1462. Dzieje polityczne*, w: idem, *Mazowsze i Ruś Czerwona w średniowieczu*, Częstochowa 1997, s. 252; zob. również M. Radoch, *Księżna Aleksandra Siemowitowa – siostra Władysława Jagielly (zarys działalności dyplomatycznej do 1411 roku)*, w: *Studia historyczne z XIII-XV wieku*, red. J. Słowiński, Olsztyn 1995, s. 139-142.

jego pobytu na Węgrzech na ślubie córki Jadwigi z możnowładcą węgierskim w styczniu 1410 roku.

Maria (urodzona ok. 1412/1415) była młodszą córką Siemowita IV i Aleksandry Olgierdówny³¹. Imię odziedziczyła na pewno po swojej prababce, Marii Trojdenowej, córce księcia halicko-włodzimierskiego. Data ślubu Marii Siemowitówny z Bogusławem IX, księciem słupskim, była przedmiotem analizy wielu historyków, gdyż Jan Długosz nie tylko pomylił Marię z Amelią (którą nazywa Emilią), ale również informację o jej ślubie zamieścił dwukrotnie: pod datą 24 VI 1432³² i po Wielkanocy 1433³³. Jasiński, uwzględniając dotychczasowy stan badań, w tym najnowszą pracę Edwarda Rymara, poświęconą genealogii Gryfitów pomorskich³⁴, przyjmuje, że księżniczka mazowiecka wyszła za mąż 24 VI 1432 roku. Ślub odbył się w Poznaniu w obecności Władysława Jagiełły, co potwierdziło itinerarium królewskie³⁵.

Trafne ustalenia Rymara i Jasińskiego (na temat daty zawarcia tego małżeństwa) potwierdzał nieznany dotychczasowym badaczom dokument z 2 VII 1432 r., wystawiony przez braci Marii Siemowitówny dla księcia słupskiego Bogusława IX³⁶. Chociaż wspomniany dokument jest uszkodzony (brakuje połowy pergaminu), to jednak z zachowanego tekstu jasno wynika, że dotyczy on wypłacenia posagu księżniczce mazowieckiej przez jej braci. Poręczycielami wypłacenia posagu Marii zostali urzędnicy mazowieccy oraz wielkopolscy, którzy przebywali w Poznaniu na uroczystościach weselnych. Po ślubie zawartym 24 VI 1432 r. Maria udała się prawdopodobnie na Mazowsze, do Płocka, gdzie doszło do pożegnania z rodziną i jej najbliższym otoczeniem. W tym samym czasie, 2 VII 1432 r., w Płocku księżęta mazowieccy – Siemowit V, Kazimierz II i Włodzisław I – zobowiązali się wobec gwarantów do wypłacenia posagu swej siostrze. Ze względu na brak połowy pergaminu nie możemy poznać całej kwoty posagu, jednak z zachowanego tekstu wynika, że pozostała, zaległa kwota *tria milia florenorum* księżęta byli zobowiązani wypłacić *domino duci Stolpensi* w późniejszym terminie, nieznanym ze względu na uszkodzenie dokumentu. W analizowanym dyplomie brakuje również daty rocznej, która znajdowała się w części zaginionej lub uszkodzonej. Jednak możemy poznać miejsce wystawienia i datę dzienną: *Datum in Ploczka, feria quarta festiuitatis visita[cionis Marie Virginis]*. Wymienione w dacie święto Nawiedzenia N.P. Marii przypada w 1432 r. właśnie we środę. Należy również dodać, że wspomniany dokument był opatrzony pieczęcią herbową większą zmarłego ojca. Siemowitowice używali *sigillum* ojca do czasu podziału księstwa płockiego³⁷, co nastąpiło 31 VIII 1434 roku³⁸.

³¹ K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, op. cit., s. 141.

³² J. Długosz, *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. 11-12, Warszawa 2009, s. 69.

³³ Ibidem, s. 97.

³⁴ E. Rymar, *Rodowód książąt pomorskich*, t. 2, Szczecin 1995, s. 56-60.

³⁵ A. Gąsiorowski, *Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386-1434*, Warszawa 1972, s. 93.

³⁶ AGAD, ZDP nr 8911. Jest to karta pergaminowa (zachowana w połowie), wymiary 21x28 cm; po pieczęci dwa nacięcia; na odwrociu ręką współczesną: *ducis Semouiti Mazouie l(itte)ra fideiussorialis* oraz z okresu II wojny: *Reichsarchiv Posen 78/40 nr 8*.

³⁷ S.K. Kuczyński, *Pieczęcie książąt mazowieckich*, Wrocław 1978, s. 338-339.

³⁸ *Iura Masoviae terrestria (Pomniki dawnego prawa mazowieckiego ziemskiego)*, wyd. J. Sawicki, t. 1, Warszawa 1972, nr 78.

Nie tylko data dzienna dokumentu świadczy, że został on wystawiony w 1432 roku. Wskazują na to również występujący w tym dyplomie poręczyciele, chociaż nie wszystkich możemy poznać ze względu na brak połowy pergaminu. Wymieńmy tych dygnitarzy, którzy są: Andrzej Szczubiał z Ciechomic i Kozłowa h. Wężyk, kasztelan płocki³⁹; Prędotą z Pobiednej i Żelaznej h. Rawa, cześnik rawski⁴⁰; Świętosław z Piotrowa h. Grzymała, podczaszy gostyniński⁴¹; Jan z Kutna h. Ogon, stolnik gostyniński⁴²; Dzierśław Kopacz z Kurzeszyna h. Kopacz, podstoli rawski⁴³; Marcin ze Sławska, kasztelan poznański⁴⁴; Abraham Głowacz ze Zbąszynia h. Nałęcz, sędzia poznański⁴⁵; Jan Czarnkowski h. Nałęcz⁴⁶. Analizowany dokument potwierdza, że ślub Marii Siemowitówny z Bogusławem IX odbył się 24 VI 1432 roku. Natomiast pożegnanie z rodziną i wyjazd na dwór księcia słupskiego nastąpiły prawdopodobnie po 2 lipca tego roku. Data ta jest bardziej prawdopodobna niż rok 1433, jak przyjmuje Rymar, tłumacząc tym błąd Jana Długosza, który również pod rokiem 1433 umieścił datę ślubu księżniczki mazowieckiej z Bogusławem słupskim⁴⁷.

Uszkodzony dokument z 2 VI 1432 r. oprócz informacji z zakresu genealogii dynastycznej dostarcza także cennych wiadomości na temat urzędników wielkopolskich i mazowieckich⁴⁸. Prostuje również opinię niektórych badaczy, że Władysław Jagiełło wypłacał posag córkom Siemowita IV i Aleksandry, które wyszły za mąż za jego życia (tj. do 1434 r.)⁴⁹.

Kazimierz II był młodszym od Siemowita V i Aleksandra synem Siemowita IV. Urodził się w latach 1401–1403⁵⁰. Imię otrzymał prawdopodobnie na cześć swego wuja, Korygiełły Kazimierza, który zginął tragicznie 4 IX 1390 r. podczas spalenia przez Krzyżaków Krzywego Grodu⁵¹. Żoną Kazimierza II była Małgorzata,

³⁹ Andrzej Szczubiał z Ciechomic, Kozłowa h. Wężyk, kasztelan płocki (1432–1440), zob. A. Supruniuk, *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374–1426)*, Warszawa 1998, s. 298.

⁴⁰ Prędotą z Żelaznej, Pobiednej, Żelichlina h. Rawa, cześnik rawski (1422–1443); zob. A. Supruniuk, *Otoczenie...*, op. cit., s. 302; eadem, *Mazowsze Siemowitów (1341–1442). Dzieje polityczne i struktury władzy*, Warszawa 2010, s. 168.

⁴¹ Świętosław z Piotrowa i Sojek h. Grzymała, rzadca książęcy, podczaszy gostyniński (1432–1438/39); zob. A. Supruniuk, *ibidem*, s. 153; K. Pacuski, *Możnowładztwo i rycerstwo ziemi gostynińskiej w XIV–XV wieku*, Warszawa 2009, s. 123.

⁴² Jan z Kutna h. Ogon, stolnik gostyniński (1428–1445); zob. A. Supruniuk, *Otoczenie...*, op. cit., s. 296; eadem, *Mazowsze Siemowitów...*, op. cit., s. 162; K. Pacuski, *Możnowładztwo...*, op. cit., s. 163–164.

⁴³ Dzierśław (Dzierzek) Kopacz z Kurzeszyna, Dmosina h. Kopacz, podstoli rawski (1432–1435); zob. A. Supruniuk, *Otoczenie...*, op. cit., s. 303; eadem, *Mazowsze Siemowitów...*, op. cit., s. 199 (występuje dopiero w latach 1434–1435).

⁴⁴ Marcin ze Sławska, kasztelan poznański (1428–1436); zob. *Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej* (dalej – UdR), oprac. A. Gąsiorowski, t. 1, Wrocław 1985, z. 1, s. 142, nr 361.

⁴⁵ Abraham Głowacz ze Zbąszynia, sędzia poznański, zob. UdR, t. 1, z. 1, s. 152, nr 458.

⁴⁶ Jan Czarnkowski h. Nałęcz, późniejszy podkomorzy poznański (1438–1454), kasztelan gnieźnieński (1454–1466), zob. UdR, t. 1, z. 1, s. 148, nr 414, s. 105, nr 49.

⁴⁷ E. Rymar, *Rodowód...*, t. 2, op. cit., s. 58.

⁴⁸ Zob. K. Pacuski, *Możnowładztwo...*, op. cit., s. 123, przyp. 804, z powołaniem się na odnaleziony przeze mnie dokument.

⁴⁹ J. Tęgowski, *Pokwitowanie posagu...*, op. cit., s. 100.

⁵⁰ K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, op. cit., s. 128.

⁵¹ J. Tęgowski, *Pierwsze pokolenia Giedyminowiczów*, Poznań–Wrocław 1999, s. 145–147.

córka Wincentego z Szamotuł⁵². Według Jasińskiego, ślub Kazimierza z Małgorzatą odbył się 26 VI 1442 r., co również przyjmuje dotychczasowa literatura. Informacje na temat daty dziennej tego mariażu zawdzięczamy Długoszowi, który jednak podał błędną datę roczną – 1446. Wedle dziejopisa, Kazimierz II poślubił Małgorzatę Szamotulską w niedzielę 26 czerwca. Jeżeli przyjmiemy, że Długosz podał prawidłową datę 26 oraz dzień tygodnia (niedziela), natomiast pomylił tylko miesiąc, do czego mogło dojść przy kopiowaniu źródła w wyniku opuszczenia dwóch laseczek (co jest możliwe paleograficznie), to wówczas mamy dzień 26 sierpnia, który przypada w 1442 r. właśnie w niedzielę. Natomiast według dotychczasowych ustaleń, dzień 26 czerwca w 1442 przypada nie w niedzielę, ale we wtorek. Sprzeczność ta znika, jeżeli przyjmiemy sierpniową datę ślubu. Hipotezę o mariażu Kazimierza II z Małgorzatą dopiero 26 VIII 1442 r. potwierdza pośrednio to, iż książę bełski po ślubie z Małgorzatą udał się na Mazowsze w celu przeprowadzenia z Włodzisławem I ostatecznego podziału schedy po zmarłym bracie. Sądzę, że dopiero po zawartym małżeństwie przez starszego z braci Siemowitowice dokonali podziału księstwa rawskiego, gdyż o wcześniejszym podziale, mianowicie wkrótce po śmierci Siemowita V, zachowałyby się informacje źródłowe. Natomiast znane mi zapiski z Metryki książęcej, pochodzące z 1442 r.⁵³ świadczą, że bracia sprawowali wspólne rządy w osieroconej dzielnicy (ziemia rawska i sochaczewska)⁵⁴, biorąc udział w czynnościach prawnych jako *Kazimirus et Wladislaus duces Mazovie*. Dlatego data 26 sierpnia lepiej koresponduje z pobytem księcia Kazimierza II na Mazowszu, co miało miejsce w pierwszej połowie września 1442 roku.

Jak już wspomniano, wybranką księcia Kazimierza II była Małgorzata, córka Wincentego Świdwy z Szamotuł h. Nałęcz, kasztelana międzyrzeckiego i starosty generalnego Rusi⁵⁵. Książę prawdopodobnie znał przed ślubem swoją przyszłą żonę, skoro utrzymywał dobre stosunki z jej ojcem, byłym starostą generalnym Rusi. Szamotulski w 1428 r. dowodził wojskami wielkiego księcia Witolda podczas wyprawy przeciwko Nowogrodowi, a latem 1432 walczył z Fedkiem Ostrogskim na Podolu⁵⁶. Dlatego Kazimierz II był towarzyszem broni swego przyszłego teścia⁵⁷. Wiosną 1442 r. (kiedy podjęto decyzję o tym mariażu) ojciec Małgorzaty przebywał na Węgrzech z królem Władysławem III, gdzie pełnił m.in. funkcję zarządcy zamku w Wiszegradzie⁵⁸. Dlatego po ślubie 26 VIII 1442 r., w kościele św. Dominika w Turobinie, uroczystości weselne młodej parze wyprawili stryj Małgorzaty Dobrogost, starosta generalny wielkopolski i posiadacz

⁵² W. Korta, *Małgorzata z Szamotuł (zm. 1464), księżna bełska, księżna raciborska*, PSB, t. 19, 1974, s. 442-443.

⁵³ AGAD, MK 336, k. 16v.

⁵⁴ Wchodząca w skład dzielnicy Siemowita V ziemia gostynińska stanowiła po śmierci księcia oprawę wdowią jego żony, Małgorzaty.

⁵⁵ A. Gąsiorowski, *Szamotulski Wincenty Świdwa h. Nałęcz (zm. 1444), kasztelan międzyrzecki, Wielkopolski słownik biograficzny* (dalej – WSB), kom. red. A. Gąsiorowski, B. Knopek, M. Zielińska, Warszawa-Poznań 1981, s. 728; T. Jurek, *Szamotulski Wincenty Świdwa h. Nałęcz (zm. 1444)*, t. 46, 2010, s. 584-587.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ A. Świeżawski, *Rawskie księstwo*, w: idem, *Mazowsze i Ruś...*, op. cit., s. 290.

⁵⁸ A. Gąsiorowski, *Wincenty Świdwa Szamotulski...*, op. cit., s. 728.

Turobina⁵⁹, który pod nieobecność brata pełnił rolę właściwego pana rodowego majątku⁶⁰. Małżeństwo Kazimierza II miało określony cel polityczny i finansowy, chociaż ważnym powodem tego mariażu był zgon Siemowita V bez pozostawienia męskiego potomstwa. Małgorzata, jako jedynaczka Wincentego Świdwy z Szamotuł, mogła liczyć na bardzo duży posag. Natomiast wpływy polityczne Szamotulskich w Wielkopolsce i na Rusi, oraz zaangażowanie ojca Małgorzaty w politykę popierającą Jagiellonów, dawało szanse wzmocnienia pozycji Kazimierza II nie tylko wśród czerwonoruskich możnowładców, ale również w Koronie. Niestety małżeństwo Kazimierza II z Szamotulską trwało zaledwie trzy tygodnie. Książę zaraz po ślubie udał się na Mazowsze w celu przeprowadzenia wraz z Włodzisławem I podziału księstwa rawskiego; zmarł 16 IX 1442 r. – na panującą wówczas zarazę – w drodze powrotnej, jadąc z Mazowsza przez Krasnystaw do Bełza, w ziemi chełmińskiej, niedaleko wsi Miączyn⁶¹.

Małgorzata, jedyna córka Siemowita V i Małgorzaty raciborskiej (ur. ok. 1436–1440), poślubiła Konrada IX Czarnego, księcia oleśnicko-kozielskiego⁶². Imię odziedziczyła po swej matce Małgorzacie, córce księcia raciborskiego Janusza II. Zdaniem Jasińskiego, małżeństwo to zostało zawarte ok. 1448–1453, a prawdopodobnie po 15 IX 1452 roku⁶³. Przypuszczenie autora *Rodowodu* potwierdzają najnowsze badania Jana Tęgowskiego, który na podstawie zachowanych dokumentów z Archiwum Narodowego w Budapeszcie ustalił, że ślub księżniczki mazowieckiej odbył się 28 VI 1453 r. w Gąbinie, miejscowości należącej do dóbr oprawnych Małgorzaty, wdowy po Siemowicie V⁶⁴. Wspomniany badacz opublikował m.in. pochodzący z 28 VI 1453 r. dokument Małgorzaty Siemowitówny, żony Konrada IX, w którym żreka się wszelkich praw do ziemi i dóbr (należnych jej po ojcu) na rzecz swego stryja, Włodzisława I i jego spadkobierców⁶⁵. Cenne uzupełnienia Tęgowskiego wymagają jednak niewielkiej korekty, gdyż ślub księżniczki mazowieckiej odbył się prawdopodobnie kilka dni wcześniej. Dzień 28 czerwca (wigilia świętych Piotra i Pawła) nie był dniem świątecznym. Dlatego hipotetycznie sądzę, że do zawarcia sakramentu małżeńskiego doszło nie w Gąbinie, lecz w katedrze płockiej⁶⁶.

⁵⁹ A. Gąsiorowski, *Szamotulski Dobrogost Świdwa h. Nałęcz (zm. 1464/65), kasztelan poznański, starosta generalny Wielkopolski*, WSB, t. 726-727; T. Jurek, *Szamotulski Dobrogost Świdwa h. Nałęcz (zm. między 1459 a 1462), kasztelan poznański, starosta generalny Wielkopolski*, PSB, t. 46, 2010, s. 565-569.

⁶⁰ Ibidem, s. 567.

⁶¹ K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich*, s. 128.

⁶² Ibidem, s. 149

⁶³ Ibidem, s. 149-150.

⁶⁴ J. Tęgowski, *Małżeństwo Piastówny mazowieckiej Małgorzaty z księciem oleśnickim Konradem IX Czarnym*, w: *Korzenie wielokulturowości Śląska ze szczególnym uwzględnieniem Śląska Górnego*, red. A. Barciak, Katowice-Zabrze 2009, s. 304-311.

⁶⁵ Ibidem, s. 308-310.

⁶⁶ Natomiast według K. Pacuskiego (*Dzieje Gostynina do 1462 r.*, w: *Dzieje Gostynina od XI do XX wieku*, red. B. Konarska-Pabiniak, Gostynin 2010, s. 124), ślub odbył się w Gostyninie, głównym ośrodku władzy księżnej Małgorzaty. Zauważmy, że Płock (stolica księstwa i siedziba biskupa) był znacznie odpowiedniejszym miejscem niż prowincjonalny Gostynin do odbycia tak dużego zjazdu. W Płocku znajdowały się dwory: książęcy i biskupi oraz domy bogatego mieszczaństwa i szlachty, gdzie można było pomieścić wszystkich biorących udział w tej dużej uroczystości. Dlatego zaproszeni goście nie musieli się udawać

Za Płockiem (stolicą księstwa Władysława I) jako miejscem ślubu przemawia obecność biskupa Pawła Giżyckiego, przedstawiona na dokumencie z 28 czerwca oraz fakt, że inicjatorem tego mariażu był Włodzisław I, książę płocki, oraz jego żona, Anna, rodzona siostra Konrada IX. Zauważmy, że Gąbin (obecnie w diecezji płockiej) był w średniowieczu siedzibą dekanatu należącego do archidiakonu czerskiego (warszawskiego) w diecezji poznańskiej⁶⁷. Dlatego ślubu (gdyby miał miejsce w Gąbinie) nie powinien być udzielać młodej parze biskup płocki. Natomiast brak jest na liście świadków biskupa poznańskiego Andrzeja z Bnina, ordynariusza miejsca⁶⁸. Dlatego najbardziej dogodnym terminem samego ślubu była niedziela 24 czerwca, przypadająca w 1453 r. w uroczystość św. Jana Chrzciciela. Sądzę, że ślub w katedrze i uroczystości weselne odbyły się najpierw w Płocku, wyprawił je młodej parze książę Włodzisław I, stryj Małgorzaty. Prawdopodobnie dopiero pod koniec uroczystości weselnych (które trwały kilka dni) doszło 28 czerwca do zjazdu w Gąbinie (należącego do dóbr oprawnych matki panny młodej), gdzie nastąpiło pożegnanie Małgorzaty z najbliższą rodziną, zrzeczenie się przez nią praw do ojcowizny oraz pokwitowanie części posagu. Zjazd w Gąbinie nie był przypadkowy, gdyż nie tylko stryj Małgorzaty, Włodzisław I, był zobowiązany do wypłaty posagu, ale także jej matka, księżna gostynińska, z tytułu posiadania dóbr oprawnych, które stanowiły część księstwa Siemowita V⁶⁹. Na liście świadków dokumentu z 28 VI 1353 r. (prawdopodobnie na prośbę Konrada IX) znalazł się biskup płocki, Paweł Giżycki, oraz najwyżsi dygnitarze świeccy z księstwa Włodzisława I, zaproszeni na uroczystości ślubne⁷⁰. Świadczenie ci byli zarazem poręczycielami układu między Małgorzatą i jej stryjem. Na wspomnianych poręczycieli powoływano się w późniejszych dokumentach dotyczących spłaty posagu⁷¹. Należy dodać, iż obecność w tym dniu w Gąbinie biskupa płockiego i dostojników świeckich potwierdzają również współczesne wpisy do Metryki książęcej. W dniu 28 VI 1453 r. Włodzisław I poświadczal w Gąbinie sprzedaż dóbr Milczyce w obecności m.in. Pawła Giżyckiego, biskupa płockiego, Prędoty z Żelaznej, wojewody płockiego, Jana Kwaczała z Nieborowa, wojewody

---

na noclegi do wsi szlacheckich leżących w pobliżu Gostynina. Nie tylko splendor katedry płockiej, ale również udział biskupa i liczne duchowieństwo świeckiego i zakonnego bardziej przemawia za uroczystościami ślubnymi w Płocku niż Gostyninie. Zauważmy, że odległość z Płocka (gdzie – moim zdaniem – odbył się ślub Małgorzaty) do Gąbina (siedziby jej matki) wynosi zaledwie 17 km. Natomiast odległość z Gostynina do Gąbina: 31 km. Ta prawie dwukrotnie większa różnica nie przemawia na korzyść Gostynina. Ze względu na ówczesne trudy podróżowania (tu – orszaku weselnego, licznych gości i wozów z zaopatrzeniem) wzięto na pewno pod uwagę odległość i czas przejazdu.

⁶⁷ J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2, Poznań 1964, s. 506-510; *Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, Warszawa 1973, s. 61. Dekanat gąbiński obejmował: Gąbin, Osmolino, Sanniki, Kiernozia, Luszyno, Pacyna, Suserz, Trąbki, Strzelce, Troszyno, Czerarno, Życko, Piotrkowo, Iłowo i Jamno.

⁶⁸ Był on w latach 1438–1479 biskupem poznańskim; zob. J. Krzyżaniakowa, *Bniński Andrzej (zm. 1479), biskup poznański*, WSB, s. 60-61.

⁶⁹ Małgorzata, księżniczka raciborska otrzymała tytułem wiana od Siemowita V ziemię gostynińską, która stała się jej (po śmierci męża) oprawą wdowią.

⁷⁰ J. Tęgowski, *Matżeństwo Piastów mazowieckiej Małgorzaty*, Dodatek źródłowy I, s. 308-310.

⁷¹ *Kodeks dyplomatyczny Księstwa Mazowieckiego* (dalej – KD), wyd. J.T. Lubomirski, Warszawa 1863, nr 198, 199, 202, 204. W sumie Konrad IX pokwitował tytułem posagu kwotę 3750 kop groszy.

bełskiego, Sasina ze Szczawina, kasztelana plockiego, Gotarda z Rybna, kasztelana sochaczewskiego, Jana z Miszewa, kasztelana raciąskiego i Goliasza z Łęgu, marszałka nadwornego⁷². Jednak już 30 czerwca spotykamy księcia Władysława I w Płocku, gdzie potwierdzał zamianę dóbr Susk na Sławęcín w powiecie szreńskim⁷³. Natomiast Paweł Giżycki (jak wynika z jego itinerarium) przebywał już 1 lipca we wsi biskupiej Joniec⁷⁴. Świadczy to, że uroczystości weselne zakończono zjazdem w Gąbinie 28 czerwca, a sam ślub miał miejsce prawdopodobnie w niedzielę 24 czerwca w katedrze plockiej.

Pobyty w Gąbinie biskupa plockiego i najwyższych dostojników mazowieckich był tylko pośrednio związany ze ślubem Małgorzaty Siemowitówny z Konradem, gdyż dotyczył głównie poręczenia układu małżeńskiego między księciem plockim z jednej strony a jego bratanicą i jej mężem z drugiej. Świadczą o tym późniejsze dokumenty Konrada IX z lat 1454–1457, w których kwitował Włodzisława I⁷⁵, a po jego śmierci księżną Annę (w imieniu synów) z odbioru kolejnych części posagu⁷⁶. W dokumentach tych książę oleśnicki i kozielski powoływał się na wspomnianych *fideiussores*: biskupa plockiego, Pawła Giżyckiego, oraz prałatów, baronów i dygnitarzy mazowieckich, będących poręczycielami wypłaty posagu. Mamy tu do czynienia z analogiczną sytuacją, jak przy zawieraniu mariażu Marii Siemowitówny z Bogusławem IX. Sam ślub odbył się 24 VI 1432 r. w Poznaniu, natomiast poręczenie wypłaty posagu nastąpiło dopiero 2 lipca tego roku w Płocku.

Bolesław V (urodzony w latach 1450–1453) był synem Bolesława IV i Barbary, córki Aleksandra Włodzimierzowica, księcia kijowskiego⁷⁷. Imię otrzymał na cześć swego ojca; nosił je również dziad (Bolesław Januszowic) oraz dwaj starsi od niego, młodo zmarli bracia.

Książę był żonaty z Anną, córką zmarłego wojewody bełskiego, Zygmunta z Radzanowa, Uhnowa, h. Prawda⁷⁸. Na temat tego mariażu dowiadujemy się z *Roczników* Jana Długosza. Dziejopis podał nawet dokładną datę zawarcia tego małżeństwa: 20 VII 1477 r.⁷⁹, co zostało przyjęte przez literaturę przedmiotu. Nie wiadomo, ile lat liczyła w 1477 r. wybranka księcia. Na pewno imię odziedziczyła po swojej ciotce, Annie (córce wojewody bełskiego, Pawła z Radzanowa), żonie Jana z Sopuszyna⁸⁰.

⁷² AGAD, MK 337, k. 86v.: *actum in Gambino, f. quinta in vigilia Petri et Pauli Apostolorum*. Tytuł: *Milczicze*.

⁷³ *Ibidem*, k. 86v.: *actum in Ploczko, sabato in crastino sanctorum Petri et Pauli Apostolorum*. Tytuł: *Commutatio bonorum Susk et Slawanczino*.

⁷⁴ P. Chojnacki, *Biskup plocki Paweł Giżycki (1439–1463) i jego działalność. Z biografistyki polskiego średniowiecza*, red. M. Koczerska, „Fasciculi Historici Novi”, t. 4, 2001, s. 165.

⁷⁵ KD, nr 198, 199.

⁷⁶ *Ibidem*, nr 202, 204.

⁷⁷ K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, op. cit., s. 184.

⁷⁸ Zygmunt z Radzanowa, Uhnowa, Niszczyc s. Pawła h. Prawda; chorąży plocki (1443–1464), wojewoda bełski (1465–1470); zob. UdR, Spisy, oprac. H. Gmitrek, R. Szczygieł, Kórnik, t. 3, z. 2, nr 357; *Słownik historyczno-geograficzny województwa plockiego w średniowieczu* (dalej – SH), oprac. A. Borkiewicz-Celińska, Warszawa 1998, z. 3, s. 253–254, hasło: *Radzanów*; A. Supruniuk, *Otoczenie...*, op. cit., s. 297; eadem, *Mazowsze Siemowitów...*, op. cit., s. 165; A. Janeczek, *Osadnictwo...*, op. cit., s. 330.

⁷⁹ J. Długosz, *Roczniki*, ks. 12, Warszawa 2006, s. 421.

⁸⁰ SH, z. 3, s. 253.

Datę małżeństwa podaną przez Długosza potwierdza pośrednio analiza wpisów w Metryce książęcej, prowadzonej w kancelarii Bolesława V. W księdze zawierającej m.in. wpisy z 1477 r. istnieje prawie sześciotygodniowa luka⁸¹. Prawdopodobnie na czas bezpośrednich przygotowań oraz trwania uroczystości ślubnych zawieszono prace kancelaryjne. Małżeństwo Bolesława V z wojewodzianką było krótkotrwałe, gdyż książę porzucił wkrótce swoją żonę. Według Balzera⁸² (co również zaaprobował Jasiński)⁸³, termin *ad quem* odtrącenia Anny przypadła na początek 1480 roku. Wydaje się jednak, że książę porzucił znacznie wcześniej swoją żonę. Małżeństwo Bolesława V z Anną Radzanowską wiązałbym hipotetycznie z próbą usamodzielnienia się tego księcia w pierwszej połowie 1478 roku. Do tego czasu Bolesław V miał wspólną kancelarię ze swoim młodszym, ale bardziej gospodarnym bratem, Januszem II, co było niezwykle rzadkością, jeżeli uwzględnimy, że już od 1471 r. każdy z nich posiadał własną dzielnicę⁸⁴. Dopiero na początku 1478 r. Bolesław V zaczynał tworzyć własną kancelarię, mianując podstolego plockiego, Jana Radzanowskiego (brata Anny), kanclerzem książęcym⁸⁵, a Dzierzława Popielskiego – protonotariuszem i następnie podkanclerzem⁸⁶. W dniu 8 II 1478 r. książę nadał swemu kanclerzowi wieś Radzikowo w ziemi zakroczymskiej⁸⁷. Jednak po krótkim stosunkowo czasie wszystko wróciło do dawnego stanu, gdyż Jan Radzanowski nie występował już jako szef kancelarii Bolesława V⁸⁸. Natomiast na kanclerstwo – wspólne dla Bolesława V i Janusza II – powrócił Piotr z Chodkowa⁸⁹. Ten krótkotrwały epizod z powołaniem, a następnie likwidacją własnej kancelarii (której szefem był brat Anny Radzanowskiej) wiązałbym z małżeństwem Bolesława V z wojewodzianką bełską,

⁸¹ Zob. AGAD, MK 9, gdzie na tej samej karcie (k. 89) znajduje się ostatni wpis przed ślubem z daty 19 czerwca (*feria quinta proxima s. Viti*) oraz pierwszy wpis po ślubie z daty 28 lipca (*feria secunda proxima post festum s. Jacobi Apostoli gloriosi*).

⁸² O. Balzer, *Genealogia...*, op. cit., s. 533.

⁸³ K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, op. cit., s. 185.

⁸⁴ Por. AGAD, MK: 6, 9. Na temat samodzielnej kancelarii Bolesława V zob. m.in.: A. Wolff, *Metryka mazowiecka. Układ pierwotny. Sposób rejestracji*, Warszawa 1929, s. 68; idem, *Studia nad urzędnikami mazowieckimi 1370–1526*, Warszawa 1962, s. 252; K. Pacuski, A. Soltan, *Popielski Dzierzław h. Nałęcz*, PSB, t. 27, 1982, s. 584–585.

⁸⁵ Jan z Radzanowa, Ciemniewa s. Zygmunta h. Prawda; starosta wiski (1474 r.), stolnik plocki (1474–1478), kanclerz Bolesława V (1478 r.); A. Wolff, *Metryka...*, op. cit., s. 68; tenże, *Studia...*, op. cit., s. 252, 295; A. Janeczek, *Osadnictwo pogranicza polsko-ruskiego*, Warszawa 1993, s. 330; SH, z. 3, s. 253. Świadczy o tym wpis w AGAD, MK 9, k. 100v: *Incipit feliciter note et registr. generosi Johannis de Radzonovo dapiferi Plocensis et cancelarii domini ducis Boleslai*.

⁸⁶ Zob. AGAD, MK 9, k. 100–106v.

⁸⁷ KD, nr 244; AGAD, MK 9, k. 101, tytuł: *Iura Radzykowo*.

⁸⁸ Wg zachowanych wpisów w Metryce Bolesława V, Jan Radzanowski pełnił swój urząd jeszcze 17 X 1478 (AGAD, MK 9, k. 106v): *relacio Joannis cancellarii*. Na temat formuły *relacio i dominus dux per se*, występujących w Metryce książęcej w okresie kanclerstwa Jana Radzanowskiego zob. A. Wolff, *Formuła relacji w kancelarii mazowieckiej*, „Archeion”, t. 1, 1927, s. 204. Badacz ten uznał, że w środku kanclerstwa Chodkowskiego nastąpił „okres zamieszania” w związku z działalnością w kancelarii, jako kanclerza Jana Radzanowskiego, stolnika plockiego. Potwierdza to przeprowadzona analiza dokumentów Bolesława V, na których (w okresie kanclerstwa Jana Radzanowskiego) spotykamy nadal Piotra Chodkowskiego z tytułem kanclerza książęcego, zob. m.in. AGAD, Warszawskie ziem. i gr. 59, s. 15; ibidem, Warszawskie fragmenty ziem. i gr. nr 11, s. 53; są to dokumenty z okresu 18 VI–31 VIII 1478 r.

⁸⁹ A. Wolff, *Metryka mazowiecka...*, op. cit., s. 68; tenże, *Studia...*, op. cit., s. 252.

zawartym 20 VII 1477 roku. Rozpad tego związku nie nastąpił najpóźniej na początku 1480 r. (jak przypuszczali Balzer i Jasiński), lecz już w 1478 r., kiedy to Bolesław V odwołał ze stanowiska kanclerza Jana Radzanowskiego, swego szwagra. Należy również dodać, że w krótkim czasie po zawarciu małżeństwa Bolesława V z Anną Radzanowską doszło do sporu między księciem a jego najstarszym bratem, Konradem III. O zadrażnieniach i zniewagach, które miały spotkać Bolesława V ze strony braci po poślubieniu Anny Radzanowskiej, informuje również Jan Długosz⁹⁰. Jednak kontrowersje między braćmi nie trwały zbyt długo, gdyż po odtrąceniu Anny Radzanowskiej (co nastąpiło – jak sądzę – już w 1478) doszło w październiku 1478 r. do wspólnego zjazdu panów z rad książąt Bolesława V, Konrada III i Janusza II dla załatwienia spraw spornych⁹¹. Wspomniany zjazd odbył się na neutralnym terenie, mianowicie w Płońsku należącym do oprawy Katarzyny Siemowitówny, krewnej wspomnianych książąt.

Ostatnim mariażem zawartym przez Piastównę mazowiecką był ślub Anny Konradówny ze Stanisławem Odrowążem ze Sprowy. Anna była córką Konrada III Rudego⁹² oraz Anny, córki wojewody wileńskiego i kanclerza wielkiego litewskiego, Mikołaja Radziwiłłowicza i jego pierwszej żony, Zofii Moniwidowiczówny, wojewodzianki wileńskiej⁹³. Urodziła się w 1498 r.⁹⁴, gdyż jej starsza siostra Zofia przyszła na świat w 1497 roku. Według najnowszych ustaleń, ślub jej rodziców miał miejsce jesienią 1496 roku⁹⁵. Anna oprócz siostry (zameżnej za palatynem węgierskim, Stefanem Batorym, a następnie Ludwikiem Pekry, szlachcicem chorwackim) miała również dwóch braci: Stanisława i Janusza III. Imię otrzymała po matce – Annie Radziwiłłowiczównie, chociaż nosiły je również jej prababka – Anna Fiodorówna (żona Bolesława Januszowica) i praprababka Anna Danuta Kiejstutówna. Miano to nosiła również ciotka jej matki, Anna, żona Petko Jagojłowicza⁹⁶.

Anna Konradówna poślubiła w 1536 r. Stanisława Odrowąża ze Sprowy, wojewodę podolskiego⁹⁷. Balzer⁹⁸, a za nim Jasiński⁹⁹, opierając się na opracowaniu Adolfa Pawińskiego¹⁰⁰ i obszernej recenzji z tej pracy pióra Ferdynanda Bostela¹⁰¹,

⁹⁰ J. Długosz, *Roczniki*, ks. 12, s. 421.

⁹¹ *Księga skarbowa Janusza II księcia mazowieckiego z lat 1477–1490*, KHKM, t. 6, 1959, zeszyt dodatkowy, nr 253: *pro dominis, qui debuerant convenire pro dieta indicta cum dominis dominorum ducum Conradi et Boleslai ad tractandum pro diferenciis inter ipsos sopiendis*; B. Sobol, *Sejm i sejmiaki ziemskie na Mazowszu książęcym*, Warszawa 1968, s. 27.

⁹² K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, op. cit., s. 197.

⁹³ K. Pietkiewicz, *Radziwiłł (Radziwiłłowicz) Mikołaj h. Trąby (zm. 1509), kasztelan trocki, wojewoda wileński, kanclerz w. lit.*, PSB, t. 30, 1987, s. 315-316.

⁹⁴ Uwzględniając zawarcie małżeństwa jej rodziców (koniec 1496), Anna jako drugie dziecko przyszła na świat prawdopodobnie w 1498 r.

⁹⁵ J. Grabowski, *Małżeństwa Konrada III Rudego...*, op. cit., s. 802-803.

⁹⁶ Zob. *Genealogia książąt Radziwiłłów herbu Trąby*, tabl. I, oprac. J. Grala, w: *Radziwiłłowie herbu Trąby*, Warszawa 1996.

⁹⁷ W. Dworzaczek, *Odrowąż Stanisław ze Sprowy h. Odrowąż (ok. 1509–1545), wojewoda ruski*, PSB, t. 23, 1978, s. 556-559.

⁹⁸ O. Bazer, *Genealogia...*, op. cit., s. 539.

⁹⁹ K. Jasiński, *Rodowód Piastów mazowieckich...*, op. cit., s. 198.

¹⁰⁰ A. Pawiński, *Ostatnia księżna*, „Ateneum”, t. 3, 1891, s. 421-452; t. 4, 1891, s. 7-40.

przyjmują, że ślub Anny Konradówny odbył się pod koniec lutego 1536 roku. Ponowna analiza źródeł pozwala jednak z dużym prawdopodobieństwem ustalić dokładną datę zawarcia tego związku. Na ślub ostatniej księżniczki mazowieckiej z wojewodą podolskim zezwolił Zygmunt I jako opiekun Anny Konradówny. Sam król (przebywający w Wilnie) nie uczestniczył w uroczystościach weselnych, jednak wysłał do Warszawy swoich przedstawicieli, najwyższych dygnitarzy, na czele z arcybiskupem gnieźnieńskim i prymasem, Andrzejem Krzyckim. Wydelegowani senatorowie mieli dopilnować, żeby Stanisław Odrowąż zapisał przyznany Annie przez króla posag (100 000 czerwonych węgierskich) na połowie swoich dóbr. Natomiast księżniczka, po wypłaceniu jej posagu, miała zrzec się dóbr oprawnych na Mazowszu na rzecz Korony Polskiej¹⁰². Zachowane przekazy źródłowe z lutego i początku marca 1536 r. (m.in. instrukcja królewska dla wydelegowanych senatorów oraz korespondencja)¹⁰³ świadczą, że ślub odbył się pod koniec lutego 1536 r., chociaż wystąpiły pewne problemy z wypłatą posagu i – co za tym idzie – z zabezpieczeniem go na dobrach Odrowąży, gdyż wysłannicy królewscy przybyli zaledwie dzień przed ślubem i zastali sprawy niedostatecznie załatwione. W księdze ziemskiej i grodzkiej warszawskiej z tego okresu znajduje się wpis dotyczący zobowiązania Stanisława Odrowąży z poręczeniem przez 12 urzędników i możnych. Wojewoda podolski przyrzekał m.in., że jeżeli otrzyma posag, to zabezpieczy go na połowie swoich dóbr:

*dominus Stanislaus Odrowasz tenebitur et erit astrictus sub vadio centum millium florenorum polonicalium in quemlibet florenum per triginta grossos computando facere inscribere et extradere et formationem sufficientem dotis et dotalicii illustri domine Anne duci Mazovie consorti sue carissime secundum iuris formam solitam et Regni consuetudinem in et super ea medietate omnium bonorum suorum mobilium et immobilium habitorum et habendorum.*¹⁰⁴

Uroczystego wpisu dokumentu do akt dokonano w niedzielę zapustną (ostatnia przed Popielcem) 27 II 1536 r. w grodzie warszawskim, w obecności Jana Dzierzgowskiego z Pawłowa, kasztelana ciechanowskiego, starosty warszawskiego, i Marcina Zbrożka, sędziego grodzkiego warszawskiego, oraz najwyższych przedstawicieli króla: Andrzeja Krzyckiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa, Jana Latalskiego, biskupa poznańskiego i nominata krakowskiego, Piotra Gamrata biskupa przemyskiego, oraz Piotra Goryńskiego, wojewody i vicesgerensa Mazowsza i kasztelanów: warszawskiego – Piotra Kopytowskiego i zakroczymskiego – Floriana Parysa. Poręczycielami posagu i wiana księżniczki mazowieckiej Anny byli krewni i powinowaci Stanisława Odrowąży, którzy przybyli

¹⁰¹ F. Bostel, *Ostatnia księżna mazowiecka. Nieużyte materiały*, „Kwartalnik Historyczny” t. 6, 1892, s. 498-526.

¹⁰² Dopiero 5 III 1537 r. w Krakowie Zygmunt I wystawił dokument, w którym oświadczył, że Anna z ksiąząt mazowieckich Odrowążowa skwitowała go z wypłaty swego posagu, zob. AGAD, ZDP nr 306.

¹⁰³ Zob. *Acta Tomiciana*, t. 18, wyd. W. Urban, A. Wyczański, ed. R. Marciniak, Kórnik 1999, nr 73 (instrukcja dla wydelegowanych senatorów z ok. 5 II 1536), nr 90 (list Andrzeja Krzyckiego do królowej Bony z 1 III 1536 r., informujący m.in. o zawartym małżeństwie księżniczki mazowieckiej).

¹⁰⁴ Warszawa, AGAD, Warszawskie ziem. i gr. 18, s. 542-544: *Acta sunt hec coram actis castrensisibus Warschoviensibus dominica quinquagesimae [27 II] anno Domini 1536*, tytuł: *Affideiussio dotis et dotalicii illustris principis Anne Mazouie etc.*

na uroczystości ślubne do Warszawy: Andrzej Oporowski, wojewoda łęczycki, Stanisław z Kutna, wojewoda rawski, Stanisław Łaski, kasztelan przemęcki, Mikołaj Russocki, kasztelan biechowski, Paweł z Woli, kasztelan sochaczewski, Andrzej z Trzciany, kasztelan rawski, Andrzej Tarło ze Szczekarzewic, chorąży lwowski, Jan z Trzciany, stolnik sandomierski i burgrabia krakowski, Jan Opaliński, chorąży poznański, Wawrzyniec Spytek Jordan z Zakliczyna, Filip z Trzciany oraz Mikołaj Umiastkowski. W analizowanym dokumencie Anna Konradówna została określona jako najdroższa małżonka (*consors carissima*) Stanisława Odrowąża, z czego wynika, że do zawarcia związku małżeńskiego doszło w Warszawie dnia 27 II 1536 roku. Najprawdopodobniej po ślubie – którego w kolegiacie warszawskiej św. Jana Chrzciciela młodej parze udzielił prymas Andrzej Krzycki wraz z biskupem poznańskim, Janem Latalskim (ordynariuszem miejsca) – zainteresowane strony (jeszcze przed hucznymi uroczystościami weselnymi) udały się do grodu warszawskiego, gdzie dokonano w obecności urzędników i przedstawicieli króla wpisu do akt poręczenia posagu księżniczki mazowieckiej.

ANEKS

Związki małżeńskie Piastów mazowieckich z rodami europejskimi

Habsburgowie

Ernest II Żelazny, książę austriacki – mąż Cymbarki, córki Siemowita IV

Przemysłidzi

Kunegunda, córka Przemysła, Ottokara króla Czech – żona Bolesława II

Wettinowie

Wilhelm II Bogaty, margrabia Miśni – mąż Amelii, córki Siemowita IV

Dynastia litewska

Anna Danuta, córka Kiejstuta – żona Janusza I

Anna, córka Fiodora Olgierdowicza – żona Bolesława Januszowica

Aleksandra, córka Olgierda – żona Siemowita IV

Barbara, córka Aleksandra (Olelki) Włodzimierzowica, księcia kijowskiego – żona Bolesław IV

Gaudemunda Zofia, córka Trojdena – żona Bolesława II

Ryngałła Anna, córka Kiejstuta – żona Henryka Siemowitowica

Eufemia, córka Giedymina – żona Bolesława Jerzego Trojdenowica

Michał Bolesław, syn Zygmunta Kiejstutowicza – mąż 1) Eufemii, córki Bolesława Januszowica; 2) Katarzyny, córki Siemowita IV

Książęta ruscy

Perejesława, córka Daniela, księcia halickiego – żona Siemowita I

Maria, córka Jerzego, księcia halicko-włodzimierskiego – żona Trojdena I

Piastowie śląscy

Bolesław I, książę cieszyński – mąż Eufemii, córki Siemowita IV

Henryk V Żelazny, książę żagański – mąż Anny, córki Wacława
Henryk VII z Blizną, książę lubiński, brzeski – mąż, Małgorzaty córki Siemowita III

Kazimierz I, książę cieszyński – mąż Eufemii córki, Trojdena I
Konrad IX, książę oleśnicki i kozielski – mąż Małgorzaty, córki Siemowita V
Przemysław, książę raciborski – mąż Anny, córki Konrada II
Przemysław II, książę cieszyński – mąż Anny, córki Bolesława Januszowica
Władysław, książę oświęcimski – mąż Eufrozyny, córki Bolesława II
Władysława, książę legnicki – mąż N., córki Bolesława II
Władysław, książę opolski – mąż Eufemii, córki Siemowita III
Anna, córka Mikołaja, księcia ziebickiego – żona Siemowita III
Anna, córka Konrada Kąckiego, księcia oleśnickiego – żona Włodzisława I
Jadwiga, córka Bolesława Rogatki – żona Konrada II
Małgorzata, córka Janusza II, księcia raciborskiego – żona Siemowita V
Eufemia, córka Mikołaja II, księcia opawskiego – żona Siemowita III

Gryfici pomorscy

Bogusław IX, książę słupski – mąż Marii, córki Siemowita IV
Kazimierz (Kaźko), książę słupski – mąż Małgorzaty, córki Siemowita III

Hospodarowie mołdawscy

Piotr – mąż N. (Olgi?), córki Janusza I

Związki małżeńskie Piastów i Piastówien mazowieckich z rodzinami możnowładczymi i szlacheckimi

Jan z Gary, możnowładca węgierski – mąż Jadwigi, córki Siemowita IV
Ludwik Pekry, szlachcic chorwacki, wyższy dowódca wojskowy – mąż Zofii, córki Konrada III
Stanisław Sprowski Odrowąż, wojewoda podolski – mąż Anny, córki Konrada III
Stefan Batory z linii Ecsed, możnowładca węgierski – mąż Zofii, córki Konrada III
Wilcza, możnowładca mołdawski – mąż N. (Olgi?), córki Janusza I
Anna Radzanowska, córka Zygmunta, wojewody bełskiego – żona Bolesława V
Anna, córka Mikołaja Radziwiłła, wojewody i kanclerza litewskiego – żona Konrada III
Katarzyna, córka Spytka z Melsztyna – żona Janusza Januszowica
Małgorzata, córka Wincentego z Szamotuł, kasztelana międzyrzeckiego – żona Kazimierza II

Związki z mieszczańkami

Magdalena, córka Stanisława Stawrota, mieszczanina krakowskiego – żona Konrada III
N., córka Aleksego (prawdopodobnie mieszczańskiego pochodzenia) – żona Konrada III

ABSTRACT**Marriages of the Mazovian Piast**

(Selected issues)

The article shows the political motivations for dynastic marriage contracted in the Middle Ages, concentrating on the marital policy of the Masovian Piast.

Jadwiga (* c.a 1392), daughter of Siemowit IV, known only from Hungarian sources. She married (January, 1410) John of Gara, Governor of Temes and Poze-ga, whom she bore one daughter. Casimir II (*1401/1403), son of Siemowit IV. Initially Casimir ruled together with his brothers and after the division of the patrimony in 1434 he inherited Belz. He married (August 26, 1442) Margaret, daughter of Vincent of Szamotuły, Castellan of Międzyrzecz. He died soon after the wedding of the pest. Maria (*1412/1415), daughter of Siemowit IV. She married (July 24, 1432) Bogusław IX, Duke of Słupsk and bore him three daughters. Margaret (*1436/1440), the only daughter of Siemowit V. She married (July 24, 1453) Konrad IX the Black, Duke of Oleśnica and Koźle with whom she had daughter. Bolesław V (*1450/1453), son of Bolesław IV. In 1477, he married Anna, daughter of Sigismund Radzanowski (Uhnowski), Voivode of Belz, and soon abandoned her. Anna (*1498/1499), daughter of Konrad III the Red-Haired. After the deaths of her two brothers (Janusz III, Stanisław) she tried to become the sole ruler of Mazovia. She married (February 27, 1536) Stanisław of Sprowa from the Odro-wąż family and bore him one daughter.

*

Dr Janusz Grabowski, historyk-mediewista, adiunkt w Archiwum Głównych Akt Dawnych w Warszawie. Specjalizuje się w zakresie dziejów Mazowsza oraz nauk pomocniczych historii, zwłaszcza dyplomatyki, genealogii i paleografii. Autor czterech książek oraz wielu publikacji w periodykach polskich i zagranicznych.